

«Terapirommet er ingen politikkfri sone»

Per Halvorsen
journalist

Psykologenes politiske preferanser sniker seg inn i terapirommet enten de vil eller ikke. Det får konsekvenser for den terapeutiske alliansen, mener Ezgi Kutal. Hun har sett nærmere på fenomenet som ikke er blitt undersøkt i Norge i særlig grad tidligere. I novemberutgaven presenterer hun resultatet av en kvalitativ undersøkelse der fem psykologer er blitt intervjuet om sine politiske verdier, og om de mener disse verdiene påvirker terapien. Og svaret er at – ja, politikken er til stede og tar sin del av oppmerksomheten mellom veggene der terapeut og klient møtes til fortrolig samtale, om enn ikke høylytt. Heller ikke med hensikt, skal vi tro Kutals informanter.

– Terapirommet er ingen politikkfri sone, sier hun.

Irritasjon

– *Hvorfor er dette viktig kunnskap?*

– Fordi også våre politiske preferanser påvirker våre relasjoner til andre mennesker og slår inn i motoverføringer. Skal vi stole på oss selv og behandleren som et instrument i terapien, må vi være bevisst på denne påvirkningen. Vi kan velge å ignorere det, men det siver ut likevel, hevder Kutal.

I artikkelen Psykologers opplevelse av hvordan deres politiske verdier påvirker terapi: en tematisk analyse, som er basert på hovedoppgaven hun skrev under profesjonsstudiet ved Universitetet i Oslo, påpeker hun at politisk overbevisning kan påvirke både hva terapeuten velger å rette oppmerksomhet mot og hvordan hen oppfatter pasienten.

Psykologene som ble intervjuet, fortalte at de aldri gikk inn i politiske debatter med pasienten.

En hypotese kan være at venstreorienterte er mer vare for hvordan den politiske konteksten slår inn og påvirker våre liv

De kunne likevel kjenne på irritasjon hvis pasienten uttrykte seg på en måte som synliggjorde at de politiske verdiforskjellene var store.

– Det skjedde særlig hvis pasient og terapeut befant seg på hver sin ende av den politiske skalaen, forteller Kutal.

Ezgi Kutsal har sett nærmere på hvordan politiske verdier slår inn i terapirommet. Foto: Per Halvorsen

Da en av informantene som selv stemte Rødt, fikk besøk av en innvandrerklent som stemte Fremskrittspartiet, slo det inn tanker om at pasienten kanskje stemte mot sine egne interesser. «Jeg ville kanskje tenkt at dette er en person som muligens setter seg inn i ting litt overflatisk», lød terapeutens egen kommentar om situasjonen som hadde oppstått.

Høyre-venstre-forskjeller

Kutsal mener eksempelet viser hvordan terapeutens og klientens politiske verdier kan påvirke terapeutens oppfatning av klientene sine, både deres væremåte og personlighet.

- *Kan vi si at terapeuten må tåle å ha en erklært nynazist i terapirommet?*
- Terapeuten bør i hvert fall være bevisst på hvordan det kan påvirke terapien, sier Kutsal.

Informantene ble rekruttert dels gjennom Kutals eget nettverk og dels gjennom de lukkede Facebook-gruppene Psykologer og Psykologer og profesjonsstudenter. Kriteriet var at psykologene skulle være aktivt praktiserende terapeuter og representere begge sider av venstre-høyre-aksen i norsk politikk. På «den blå siden» endte hun opp med en senterpartist og en Venstre-velger. På motsatt fløy stemte to på Rødt og en på SV. Informantene med venstreorienterte verdier ga tydeligere uttrykk for at politikk har en plass i psykologien. De mer konservative terapeutene var mindre tydelige på disse sammenhengene.

- I vårt materiale er det altså tegn på at politisk orientering påvirker psykologenes syn på politikkenes plass i psykologien, sier Kutsal til Psykologtidsskriftet.

– Hvordan forklarer du denne forskjellen?

Venstresiden har ikke i samme grad som Bent Høie og Høyre svart på foreningens krav om flere psykologer og mer psykologi

– Det vet vi ikke nok om. En hypotese kan være at venstreorienterte er mer vare for hvordan den politiske konteksten slår inn og påvirker våre liv. Kanskje venstreorienterte generelt har et mer kontekstuellt perspektiv på psykologien, spekulerer hun.

Sensitivitet

Hun mener psykologer bør få øynene opp for at de også er politiske mennesker.

– Psykologer har mange egenskaper og holdninger som de er veldig bevisste på; teoretisk retning, kjønn og seksualitet, etnisitet osv. som det er forsket masse på. Hvordan våre politiske preferanser påvirker oss, vet vi langt mindre om, bare at de gjør det. Da kan det oppstå blindsoner i terapirommet, mener Kutal.

– Hvordan opplever du at dine egne politiske preferanser påvirker deg i jobben på DPS-et som er din arbeidsplass?

– Jeg tror det kan slå ut i en sensitivitet for enkelte pasienters psykiske helseutfordringer og hvordan de har oppstått. Får jeg en person med mørkere hudfarge på kontoret, vil det kunne vekke et behov hos meg for å spørre om vedkommende har vært utsatt for rasisme, hvis det er relevant for pasientens utfordringer.

Kutal er tydelig på at resultatene i intervjuundersøkelsen ikke omfatter mer enn fem intervjuobjekter og vanskelig lar seg generalisere.

Hva stemmer psykologer?

Det fins få data om hva psykologer stemmer ved valg, men mye tyder på at de heller til venstre i politikken.

Ifølge analyser gjennomført av Statistisk sentralbyrå (SSB) stemmer ansatte i privat sektor i større grad på høyresidens partier, offentlig ansatte heller mot venstre. Flere kvinner stemmer på ulike nyanser av rødt, FrP gjør det best blant dem med lav utdanning.

SSB har ingen egen statistikk over psykologers partipreferanser. Statistikkrådgiver Øyvin Kleven har imidlertid etter forespørsel fra Psykologtidsskriftet sett nærmere på partipreferanser etter yrke i byråets velgerundersøkelse for 2021. Slår man sammen yrkeskodene «psykologer» og «rådgivere innen sosiale fagfelt», til sammen cirka 100 personer, fordeler stemmene seg prosentvis slik:

Rødt 8 Krf 4
SV 21 V 5
Ap 28 H 10
Sp 7 Frp 5

MDG 9 Andre 4

– Tallene gir en klar indikasjon på at de lener mot venstre, selv om utvalget er relativt lite, sier Kleven. Han føyer til at feilmarginen per parti er om lag 5–10 prosentpoeng.

Kulturell elite

Psykologiprofessor Ole Jacob Madsen, som er medforfatter til Kutals artikkel sammen med Erik Stänicke, er ikke overrasket over SSBs funn.

– Høy utdanning, kombinert med høy kvinneandel og at mange fremdeles er ansatt i offentlig sektor, peker i retning venstre, sier han.

Madsen mener psykologer som gruppe gir et klart inntrykk av å tilhøre øvre middelklasse og representere en urban kulturell elite.

– Denne tilhørigheten vil prege deres verdier; verdier som ikke nødvendigvis harmonerer med klientens. Da må psykologen jobbe hardere med den terapeutiske alliansen enn hvis verdiene hadde vært noenlunde like. Intervjuene til Kutsal viser hvordan det slår inn, sier han.

– *Hvor viktig er det å vite hvordan de partipolitiske preferansene til psykologer som gruppe fordeler seg?*

– I en ideell verden vil psykologene speile de ulike bakgrunnene til dem som kommer på psykologkontoret. De burde ha representert et optimalt mangfold både når det gjelder kjønn, etnisitet, politiske sympatier osv. Men dette mangfoldskravet er nærmest umulig å tilfredsstille. Vi må derfor ha tillit til at psykologen også kan hjelpe klienter som er veldig forskjellige fra dem selv, sier psykologiprofessoren.

Motsigelse

Han mener at det ligger en slags motsigelse i psykologers venstredreining og det faktum at de fleste jobber med individrettede metoder for å løse klientenes problemer. Han påpeker også at det primært er gjennom høyresiden i norsk politikk at Psykologforeningen har fått gjennomslag for sine politisk saker, eksempelvis gjennom lovfesting av psykologer i norske kommuner fra 2020.

– Venstresiden har ikke i samme grad som Bent Høie og Høyre svart på foreningens krav om flere psykologer og mer psykologi. Samtidig er det på venstresiden de fleste psykologers sympatier befinner seg. Dette oppfatter jeg som en åpenbar mismatch, sier Madsen.

Psykologforeningen har ikke undersøkt medlemmenes partitilhørighet og har heller ingen nåværende planer om å gjøre det, opplyser foreningens kommunikasjonssjef Kristina Gjendemsjø Høyer.

Akademikerne, der Psykologforeningen er medlem sammen med blant andre Legeforeningen, undersøker med jevne mellomrom medlemmenes partipreferanser. Psykologene er plassert i samlegruppen «helse og sosial». I juni 2022 oppgir 18 prosent at de ville ha stemt Arbeiderpartiet, 24 prosent Høyre. For andre partier er fordelingen slik: 7 prosent SV, 14 prosent Rødt, MDG 7 prosent, SP 2 prosent, KrF 1 prosent, Venstre 3 prosent og Frp 5 prosent.